

Asia C-405/23

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

3.7.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Landgericht Köln (Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

22.6.2023

Vastaaja ja valittaja:

Touristic Aviation Services Limited

Kantaja ja vastapuoli:

Flightright GmbH

Pääasian kohde

Lentoliikenne – Matkustajien oikeudet – Asetus (EY) N:o 261/2004 – Matkustajille lennon pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavat korvaukset – Matkatavaroiden lastaukseen tarvittavan henkilöstön vajoisuus – Poikkeukselliset olosuhteet, joita ei olisi voitu välttää, vaikka kaikki kohtuudella edellytettävät toimenpiteet olisi toteutettu

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Unionin oikeuden tulkinta, SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymys

Onko asetuksen (EY) N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että lentoasematoiminnan harjoittajalle tai sen toimeksiannosta toimivalle yritykselle kuuluvaan matkatavaroiden lastaukseen tarvittavan henkilöstön vajoauksessa on kyse kyseisessä säännöksessä tarkoitettusta poikkeuksellisesta olosuhteesta, joka ei

ole lentoasematoiminnan harjoittajan / sen toimeksiannosta toimivan yrityksen palvelua käyttävän lentoliikenteen harjoittajan hallittavissa ja joka vaikuttaa sen tavanomaiseen toimintaan, vai onko lentoasematoiminnan harjoittajan / sen toimeksiannosta toimivan yrityksen suorittaman matkatavaroiden lastauksen ja lastaushenkilöstön vajauksen katsottava kuuluvan asianomaisen lentoliikenteen harjoittajan toiminnan tavanomaiseen harjoittamiseen, jolloin asetuksen (EY) N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdan mukainen vastuusta vapautuminen tulee kyseeseen vain, jos henkilöstövajauksen syy muodostaa kyseisessä säännöksessä tarkoitetun poikkeuksellisen olosuhteen?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Pääsystä maahuolinnan markkinoille yhteisön lentoasemilla 15.10.1996 annettu neuvoston direktiivi 96/67/EY

Matkustajille heidän lennolle pääsyä epäämisen sekä lentojen peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavaa korvausta ja apua koskevista yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 295/91 kumoamisesta 11.2.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EY) N:o 261/2004

Lyhyt kuvaus tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö esitetään riita-asiassa, jossa on kyse yhteensä 800 euron suuruudesta korvauksesta, jota valittajan vastapuoli vaatii asianomaisten matkustajien sille siirtämien oikeuksien perusteella. Asianomaiset matkustajat olivat varanneet 4.7.2021 valittajan Köln-Bonnin lentoasemalta (Saksa) Kosille (Kreikka) suorittaman lennon XR 1092, joka laskeutui saapumislentoasemalle noin kolme ja puoli tuntia myöhässä.
- 2 Amtsgericht (paikallinen alioikeus, Saksa) hyväksyi kanteen. Se jätti avoimeksi, johtuiko pitkäaikainen viivästyminen poikkeuksellisesta olosuhteesta, koska vastaaja olisi joka tapauksessa voinut välttää viivästymisen, jos kaikki kohtuudella edellytettävät toimenpiteet olisi toteutettu.
- 3 Ennakkoratkaisua pyytävään tuomioistuimeen tekemässään valituksessa valittaja vaatii edelleen kanteen hylkäämistä. Vastapuoli puolestaan vaatii valituksen hylkäämistä.

Pääasian asianosaisten keskeiset lausumat

- 4 Valittaja väittää, että pitkäaikainen viivästyminen johtui covid-19-pandemian aiheuttamasta Köln-Bonnin lentoasematoiminnan harjoittajan henkilöstövajeesta, josta sen ei voida katsoa olevan vastuussa. Jo edeltävä lento oli myöhästynyt tunnin ja 17 minuuttia, koska check in -henkilöstöä ei ollut tarpeeksi. Jos edeltävän ja riidanalaisen lennon lähtöselvitys olisi tapahtunut asianmukaisesti,

odotettavissa ei olisi ollut yli kolmen tunnin viivästymistä. Matkatavaroiden lastauksesta vastaavan henkilöstön vajeen vuoksi lennon suorittaminen viivästyi kuitenkin vielä 2 tuntia 13 minuuttia. Lisäksi lennon lähtö viivästyi ovien sulkemisen jälkeen sään vuoksi vielä 19 minuuttia.

- 5 Vastapuoli väittää, ettei kuvattuja olosuhteita tule pitää poikkeuksellisenä olosuhteena.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 6 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen näkemyksen mukaan Amtsgericht hyväksyi kanteen virheellisesti sillä perusteella, ettei vastaaja selittänyt, mitä toimenpiteitä se oli nyt käsiteltävässä tapauksessa tarkastellut riidanalaisen viivästymisen ehkäisemiseksi tai lyhentämiseksi.
- 7 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 261/2004 johdanto-osan 14 ja 15 perustelukappaleessa ja 5 artiklan 3 kohdassa säädetään, että lentoliikenteen harjoittajan ei siis tarvitse maksaa matkustajille korvausta asetuksen N:o 261/2004 7 artiklan mukaisesti, jos se pystyy osoittamaan, että lennon peruutus tai sen saapumisen viivästyminen vähintään kolme tuntia johtuu poikkeuksellisista olosuhteista, joita ei olisi voitu välttää, vaikka kaikki kohtuudella edellytettävät toimenpiteet olisi toteutettu, ja kun tällainen olosuhde ilmenee, että se on toteuttanut tilanteeseen soveltuvat toimenpiteet hyödyntämällä kaiken käytettävissään olevan henkilökunnan ja kaluston sekä taloudelliset keinot välttääkseen asianomaisen lennon peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen, mutta siltä ei kuitenkaan voida vaatia, että se tekisi kestävämpiä uhrauksia yrityksellään asianomaisena ajankohtana olevaan kapasiteettiin nähden (tuomio 4.4.2019, Germanwings, C-501/17, EU:C:2019:288, 19 kohta ja tuomio 11.6.2020, Transportes Aéreos Portugueses, C-74/19, EU:C:2020:460, 36 kohta). Se, mitä toimenpiteitä lentoliikenteen harjoittajan voidaan kohtuudella edellyttää toteuttavan sen välttämiseksi, että poikkeukselliset olosuhteet johtavat lennon huomattavaan viivästymiseen tai sen peruuttamiseen, määräytyy yksittäistapauksen olosuhteiden perusteella; sitä, mitä lentoliikenteen harjoittajalta voidaan kohtuudella edellyttää, on arvioitava tapauskohtaisesti (tuomio 22.12.2008, Wallentin-Hermann, C-549/07, EU:C:2008:771, 40 ja 42 kohta ja tuomio 12.5.2011, Eglītis ja Ratnieks, C-294/10, EU:C:2011:303, 30 kohta).
- 8 Tämän perusteella valittajalla ei ollut velvollisuutta tarkastella ja toteuttaa asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä. Ei ole viitteitä siitä, että valittajan oli mahdollista havaita pitkäaikaisen viivästymisen aiheutuminen. Edeltävän lennon saapuminen myöhässä Köln-Bonnin lentoasemalle johtui edellisenä päivänä suoritettujen lennon viivästymisestä, joka oli aiheutunut check in -henkilöstön vajauksesta, mikä koski valittajan omaa vastuualuetta. Ei ollut viitteitä siitä, että siitä olisi voinut aiheutua lisäviivästyksiä. Ei myöskään ollut sellaisia välttämättömiä toimenpiteitä, joita valittaja olisi voinut toteuttaa pitkäaikaisen viivästymisen välttämiseksi. Unionin tuomioistuimen

11.6.2020 antamasta tuomiosta Transportes Aéreos Portugueses (C-74/19, EU:C:2020:460), jota Amtsgericht on siteerannut, ei ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen käsityksen mukaan ilmene velvollisuutta tutkia asianomaisten matkustajien varauksen siirtämistä toiselle lennolle. Lentoasematoiminnan harjoittajan matkatavaroiden lastauksesta vastaavan henkilöstön vajuus koski useita lentoja, joissa ilmeni myös viivästyksiä. Näissä olosuhteissa ei voitu objektiivisesti tarkasteltuna odottaa, että varauksen siirtäminen olisi voinut johtaa siihen, että asianomaiset matkustajat olisivat voineet päästä matkakohteeseensa nopeammin.

- 9 Amtsgericht ei siten olisi saanut jättää avoimeksi, onko pitkäaikaisen viivästymisen syyksi mainitussa lähtöselvityshenkilöstön vajuudessa kyse poikkeuksellisesta olosuhteesta.
- 10 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu poikkeuksellisten olosuhteiden käsite koskee tapahtumia, jotka eivät luonteensa tai alkuperänsä vuoksi liity asianomaisen lentoliikenteen harjoittajan toiminnan tavanomaiseen harjoittamiseen eivätkä ole tämän tosiasiallisesti hallittavissa, ja nämä kaksi edellytystä ovat kumulatiivisia ja niiden täyttyminen on arvioitava tapauskohtaisesti (ks. tuomio 31.1.2013, McDonagh, C-12/11, EU:C:2013:43, 29 kohta ja tuomio 23.3.2021, Airhelp, C-28/20, EU:C:2021:226, 23 kohta). Unionin tuomioistuin on 23.3.2021 antamassaan tuomiossa Airhelp (C-28/20, EU:C:2021:226) todennut, että asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua poikkeuksellisten olosuhteiden käsitettä koskevasta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että tapahtumat, joiden alkuperä on lennosta vastaavan lentoliikenteen harjoittajan ”sisäinen”, ja tapahtumat, joiden alkuperä on siihen nähden ”ulkoisen”, on pidettävä erillään. Kaikille ”ulkoisille” tapahtumille on yhteistä se, että ne johtuvat osittain lentoliikenteen harjoittajan toiminnasta ja osittain ulkoisista olosuhteista, joita käytännössä ilmenee vaihtelevissa määrin mutta joita lentoliikenteen harjoittaja ei hallitse, koska niiden taustalla on joko luonnontapahtuma tai toisen lentoliikenteen harjoittajan taikka ilma- tai lentoasematoimintaan puuttuvan julkisen tai yksityisen toimijan kaltaisen kolmannen osapuolen toimi. 14.11.2014 antamassaan määräyksessä Siewert (C-394/14, EU:C:2014:2377, 19 kohta) unionin tuomioistuin totesi teknisestä viasta, joka johtuu siitä, että lentoaseman porrasajoneuvo törmäsi lentokoneeseen, että tällaisia porrasajoneuvoja tai kulkusiltoja on välttämättä käytettävä matkustajalentoliikenteessä, koska niiden avulla matkustajat voivat nousta koneeseen ja poistua sieltä, minkä johdosta lentoliikenteen harjoittavat kohtaavat säännöllisesti tällaisten porrasajoneuvojen käytöstä johtuvia tilanteita. Näin ollen lentokoneen ja tällaisen porrasajoneuvon yhteentörmäystä on pidettävä lentoliikenteen harjoittajan tavanomaiseen toiminnan harjoittamiseen liittyvänä tapahtumana.
- 11 Tämän perusteella käsiteltävässä asiassa on mahdollista, että matkatavaroiden lastauksen on katsottava kuuluvan valittajan toiminnan tavanomaiseen harjoittamiseen, koska se palvelee suoraan matkustajille tarjottavan

kuljetuspalvelun suorittamista. Lastaushenkilöstön vajauksen olisi siinä tapauksessa puolestaan katsottava liittyvän valittajan toiminnan tavanomaiseen harjoittamiseen sillä seurauksella, ettei kyseessä ole poikkeuksellinen olosuhde. Siitä seikasta, että matkatavaroiden lastaamisesta Köln-Bonnin lentoasemalla vastaa lentoasematoiminnan harjoittaja eikä valittaja itse tai sen toimeksiannosta toimiva palveluntarjoaja, voisi sitä vastoin seurata, että lastaushenkilöstön vajoitus muodostaa ulkoisen tapahtuman, joka ei ole valittajan hallittavissa eikä liity sen toiminnan tavanomaiseen harjoittamiseen.

- 12 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen näkemyksen mukaan kyse on poikkeuksellisesta olosuhteesta. Matkatavaroiden lastaus on osa maahuolintapalveluja, joita Saksassa tarjosivat alun perin lentoasematoiminnan harjoittajat itse tai niiden tytäryhtiöt, ja se on myös direktiivillä 97/67/EY tehdyn eurooppalaisen lentoliikenteen vapauttamisen ja kyseisen direktiivin kansallisessa oikeudessa täytäntöönpanon jälkeen lähtökohtaisesti edelleen lentoasematoiminnan harjoittajan käsissä. Tämän perusteella kysymykseen siitä, muodostaako matkatavaroiden lastaamisesta vastaavan henkilöstön vajoitus poikkeuksellisen olosuhteen, lienee vastattava riippuen siitä, suorittiko – kuten nyt tarkasteltavassa tapauksessa – matkatavaroiden lastauksen lentoasematoiminnan harjoittaja sillä seurauksella, että kyseessä olisi katsottava olevan poikkeuksellinen olosuhde, vai vastasiko kyseinen lentoliikenteen harjoittaja itse matkatavaroiden lastauksesta tai oliko se antanut tämän tehtäväksi kolmannelle palveluntarjoajalle, jolloin matkatavaroiden lastaus liittyi kyseisen lentoliikenteen harjoittajan tavanomaiseen toiminnan harjoittamiseen sillä seurauksella, ettei tällaisessa tapauksessa olisi katsottava olevan kyse poikkeuksellisesta olosuhteesta.
- 13 Nyt kyseessä olevassa tapauksessa vastuusta vapautuminen Köln-Bonnin lentoasemalla lastaushenkilöstön vajauksen vuoksi tapahtuneesta 2 tunnin ja 13 minuutin lisäviivästymisestä merkitsisi sitä, että viivästymisen, joka voidaan lukea valittajan syyksi, on alle kolme tuntia, jolloin se ei olisi velvollinen maksamaan korvausta.
- 14 Jos tulkinnassa päädytään sitä vastoin siihen tulokseen, että myös lentoasematoiminnan harjoittajan tekemän matkatavaroiden lastauksen on katsottava liittyvän tätä palvelua käyttävän lentoliikenteen harjoittajan tavanomaiseen toiminnan harjoittamiseen, valittaja voisi vapautua vastuusta asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdan nojalla vain silloin, jos viivästymisen syynä ollut henkilöstövajoitus johtui poikkeuksellisesta olosuhteesta. Näin ei ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen näkemyksen mukaan ole. Riidanalaisen lennon suorittamiseen liittynyt lastaushenkilöstön vajoitus ei ollut covid-19-pandemian väistämätön seuraus, jota valittaja ei voinut välttää. Valittajan toteamuksista ei voida päätellä, ettei lentoasematoiminnan harjoittajan ollut mahdollista tehdä henkilöstösuunnitteluaan siten, että lentoliikenteen jälleen vilkastuttua pandemian jälkeen se olisi voinut suunnitella työnkulun siten, että lentojen huomattavat viivästykset olisivat olleet vältettävissä. Sen sijaan väitetään, että lentoasematoiminnan harjoittaja ei ollut lisännyt henkilöstöä ajoissa ja että

matkustaja- ja lentomäärien äkillinen ja räjähdysmäinen kasvu tuli sille yllätyksenä.

- 15 Edellä esitetyn perusteella valituksen menestyminen riippuu asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdan tulkinnasta.

TYÖASIAKIRJA